

OPONENTSKÝ POSUDEK

Jméno diplomanta/diplomantky:	Jakub Trunda
Téma práce:	Uvažované reformy prezidentských voleb v USA
Rozsah práce:	cca 160 normostran
Datum odevzdání práce:	23. 5. 2023

1. Aktuálnost (novost) tématu

Téma je nepochybně aktuální a v českém prostředí pochopitelně nebylo předmětem intenzivního zájmu.

2. Náročnost tématu na teoretické znalosti, vstupní údaje a jejich zpracování a použité metody

Diplomant čerpal z širokého okruhu americké literatury, kterou ve své práci představuje a shrnuje. Z ní přebírá i modelování dopadů zvažovaných volebních systémů. Nejde tedy o práci náročnou z hlediska metody zpracování, zato je zpracována velmi důkladně a ukazuje velmi dobrou orientaci diplomanta v ústavním právu USA.

3. Formální a systematické členění práce

Formální a systematické členění práce je logické, jednotlivé části jsou dobře vyváženy.

4. Vyjádření k práci

Práce je velmi zdařilá a kompetentně shrnuje danou problematiku i různé související otázky. Zabývá se jak ryze právními aspekty a ústavností zvažovaných reforem, tak i v literatuře uváděnými výhodami a nevýhodami současného systému a jednotlivých návrhů. Oceňuji i začlenění širších politologických dopadů na vedení kampaní, zvýhodňování tzv. swing states z hlediska příspěvků z federálního rozpočtu apod.

5. Kritéria hodnocení práce

Splnění cíle práce	Práce splnila vytyčený cíl představit uvažované reformy prezidentských voleb v USA a zhodnotit je, s dílčí výhradou uvedenou níže v bodě 6.
Samostatnost při zpracování tématu včetně zhodnocení práce z hlediska plagiátorství	Práce je původní. Žádné pochybnosti v tomto ohledu nevyvolává ani výsledek automatizované kontroly shod s jinými texty.
Logická stavba práce	Práce má logickou stavbu odpovídající tématu.
Práce se zdroji (využití cizojazyčných zdrojů) včetně citací	Diplomant pracoval s relevantními a v drtivé většině cizojazyčnými zdroji, které korektně cituje.
Hloubka provedené analýzy (ve vztahu k tématu)	Analýza, která je obsahem práce, je ve značné míře převzata již z diskuse v americké literatuře, ale navazuje na ni vlastní argumentace autora, která je s níže uvedenou výhradou dostatečně propracovaná.
Úprava práce (text, grafy, tabulky)	Bez připomínek.
Jazyková a stylistická úroveň	Bez větších připomínek.

6. Přípomínky a otázky k zodpovězení při obhajobě

V práci postrádám hlubší a ucelenější teoretický základ pro posouzení vhodnosti navrhovaných reforem – vymezení měřítek, podle kterých je hodnotí. Na s. 53 se stručně uvádí, že značné nedostatky se projevují zejména „v oblasti nerovnosti váhy hlasů voličů napříč Spojenými státy“. Další dílčí argumenty týkající se rovnosti volebního práva a míry zkresení vůle voličů jsou uváděny průběžně (např. s. 64). Tyto vady ale zjevně z hlediska Ústavy USA, která nevycházela ze současných principů volebního práva, nejsou podle převažující interpretace problematické. Jde tedy spíše o kritéria politické vhodnosti systému, ale ta může mít více rozměrů (nejen přibližování se určitému ideálnímu principu volebního práva, ale i srozumitelnost pro voliče, dopad na jejich volební chování, možný dopad změn na politický systém atd.). Je proto vhodné, že diplomant zohledňuje i tyto aspekty. Jak v práci dokládá, změna, která by narovнала váhu hlasu, má setrvale většinovou podporu občanů, ale nezanedbatelná menšina je proti (35-45 %). Je otázkou, zda jsou v tomto ohledu dostatečná a přiléhavá poměrně stručná konstatování o „nedemokratičnosti“ prvků stávajícího systému (s. 43 a 52) a o z hlediska Ústavy „nejsprávnějším“ řešení (s. 96-97). Diplomant zdá se vycházet z toho, že je legitimní vyrovnat váhu hlasu každého občana a zcela tak vytěsnit z volebního systému význam federativního uspořádání USA (kromě ryze organizačního rozměru), protože jeho zohlednění nutně deformuje princip rovnosti, čímž oslabuje demokratičnost voleb. To je jistě racionální a legitimní postoj. Nemůže být ale v ústavním systému USA legitimní i při volbě prezidenta určité vyvážení mezi občanským principem (rovným volebním právem) a federativním principem (promítnutí výsledku volby v jednotlivých státech do celkového výsledku)? To samozřejmě neznamená, že toto vyvážení musí mít podobu stávajícího systému sboru volitelů. Některé diplomantem představené reformy usilují právě o taková dílčí zlepšení v mezích možností a v mezích Ústavy. **V rámci obhajoby by se tedy diplomant mohl vyjádřit k otázce, zda, popř. proč nepovažuje federativní rozměr volby prezidenta USA za hodný zohlednění ve volebním systému.**

Diplomant se vhodně zamýšlí nad tím, jaké dopady by jím z hlediska rovné váhy hlasu logicky preferovaná jednokolová přímá volba mohla mít. S diplomantem lze souhlasit, že v systému dvou politických stran by v případě, že žádný kandidát nezískal většinu hlasů, bylo konání druhého kola nákladné, ale zároveň by zavedení přímé volby mohlo politický systém rozkolísat a umožnit zisk nezanedbatelného podílu hlasů třetím kandidátům. Vítězem by se tak mohl stát kandidát, který by zůstal značně vzdálen zisku většiny platných hlasů, což by mohlo vést ke zpochybňování jeho legitimacy. Alternativní hlasování by zase mohlo narušit systém primárních voleb (z hlediska šancí obou hlavních proudů na vítězství by nebylo potenciálně sebezničující, pokud by samostatně kandidovali neúspěšní uchazeči o stranickou nominaci), ale nakonec i systém dvou stran jako takový. Otázku vhodnosti lze tedy zodpovědět jenom s ohledem na konkrétní preferované účely, které by reforma měla sledovat.

Diplomant podle mého názoru nepřesně používá pojem prostá většina jako synonymum nejvyššího počtu získaných hlasů ze všech kandidátů (např. s. 68, 81 – versus absolutní většina). To se označuje jako relativní většina (i když i to je nepřesné, protože nejde o většinu hlasů) nebo podle anglického pojmu jako pluralita.

Z formálního hlediska bych upozornil na to, že některé údaje a elektronické zdroje nejsou citovány podle stavu v době odevzdání práce (např. informace na s. 57, že demokraté se chtějí „v letošním roce (2022)“ pokusit o schválení reforem, elektronické zdroje citované podle stavu v únoru 2022). Věcně jsem ale nezjistil, že by v některém z těchto případů došlo do odevzdání práce k vývoji, který by v ní měl být zachycen.

Doporučení/nedoporučení práce k obhajobě	Práci doporučuji k obhajobě
Navržený klasifikační stupeň	Výborně

V Praze dne 7. června 2023

oponent/oponentka